

2. O značaju strategija i tehnika učenja

Kada pogledamo aktuelna nastavna sredstva – pogotovo udžbenike jezika – iz imigracionih zemalja srednje i zapadne Evrope, jedna stvar odmah skreće pažnju: za razliku od ranijih udžbenika, oni sadrže brojne napomene, savete i tehnike u vezi sa samim učenjem. Te napomene su upućene direktno učenicima i pružaju im potporu u traženju odgovora na sledeća pitanja:

- ▶ Kako rešiti probleme s razumevanjem tekstova koje čitamo?
- ▶ Kako se orijentišemo u sekundarnoj literaturi i na internetu?
- ▶ Kako prepoznamo ono što je u nekom tekstu važno?
- ▶ Kako planiramo sastavljanje nekog teksta ili referata?
- ▶ Kako dajemo dobre povratne informacije u nekom razgovoru?
- ▶ Kako prepoznamo kojoj vrsti reči pripada neka reč?

Napomenâ, tehnikâ ili strategijâ te vrste u starijim udžbenicima uglavnom nije bilo. U njima je u centru pažnje bilo prenošenje činjeničnog znanja i – npr. u gramatici – vežbanje tog znanja putem reproduktivnih vežbi. U mnogim zemljama i kulturama je to i danas manje-više tako. To se ogleda i u činjenici da je u tim zemljama i jezicima teško naći publikacije posvećene tehnikama i strategijama učenja, dok u zemljama srednje i severne Evrope one pune čitave police u knjizarama.

Uzrok ovih razlika nalazi se u razvoju i težištima novije pedagogije, didaktike i metodike u velikim imigracionim zemljama. Ona su detaljno opisana u delu II priručnika i radne sveske „Osnove i polazišta“; upor. tamo pre svega poglavlja 3–6. Ovde ćemo navesti samo, kao najvažnije, davanje većeg značaja samostalnom a ne vođenom učenju, novo shvatanje uloge nastavnika kao „trenera“ učenja (*learning coach*), orijentacija nastave pre svega prema učenicima i izgradnji i nadogradnji njihovih kompetencija, a ne prema programu gradiva koje treba savladati itd. Tome treba dodati saznanje da znanje u smislu poznavanja činjenica u današnje vreme brzog života sa obiljem medija takođe brzo zastareva, pri čemu postaje sve važnije poznavati tehnike i strategije dobijanja informacija i načine na koje možemo sami sebi pomoći. (Primer: ko je u predmetima prirodnih nauka ili istorije učio samo niz činjenica, manje je kompetentan od onoga ko zna kako da na internetu ili u sekundarnoj literaturi dođe do istih informacija i kako da ih uobliči u dobar referat.)

Kao posledicu imamo to da u novijoj tradiciji nastave u zemljama srednje i severne Evrope prenošenje strateškog znanja (strategije za rukovanje informacijama, strategije učenja i rešavanja problema) dobija mnogo širi prostor od prostog prenošenja faktografskog znanja. To se ogleda kako u samoj nastavi, tako i u udžbenicima – a i u tome da temi strategija i tehnika učenja posvećujemo poseban priručnik u seriji priručnika „Materijali za nastavu maternjeg jezika u dopunskim školama“.

3. Uloga dopunskih škola u prenošenju strategija učenja

Učenici koji pohađaju dopunske škole odrastaju u i između dve pedagoške tradicije – one u imigracionoj zemlji, u kojoj stiču veliki deo svog obrazovanja, i one iz nastave u dopunskoj školi. U zavisnosti od uzrasta, ličnosti, mesta obrazovanja i porekla nastavnika, te dve tradicije se manje ili više snažno razlikuju. U opažanju učenika to može prouzrokovati probleme, recimo kada su u redovnoj školi navikli na šire oblike nastave i učenja, ili na oblike samostalno vođenog učenja, a nastavnik dopunske škole je navikao da prevashodno sam vodi nastavu. U smislu efikasnog i trajnog učenja bilo bi, bez sumnje, optimalno kada između nastave u dopunskoj i redovnoj školi ne bi bilo mnogo takvih razlika. Upravo je bolje povezivanje, kao što je i pomenuto gore u predgovoru, cilj serije priručnika „Materijali za nastavu maternjeg jezika“.

Prenošenje i vežbanje strategija i tehnika učenja je oblast u kojoj dopunske i redovne škole na poldan i za obe strane povoljan način mogu sarađivati i nadopunjavati se. S jedne strane, učenici dopunskih škola donose već iz redovne škole čitav niz tehnika i strategija, koje svakako mogu biti korišćene i produbljene i u nastavi u dopunskim školama. S druge strane, dopunske škole mogu uvesti i isprobati strategije učenja, koje učenicima mogu koristiti i u redovnoj školi. Razlog za posebno efektivnu koordinaciju u oblasti strategija i tehnika učenja leži u tome što su te strategije velikim delom nezavisne od jezika, odnosno, primenljive u različitim jezicima: ko vlada tehnikom snalaženja u turskim rečnicima i leksikonima, lako će to znanje preneti na rečnike školskog jezika u imigracionoj zemlji; ko zna kako se organizuje rad za neki ispit ili referat, može tu kompetenciju koristiti za ispite i referate na svim mogućim jezicima.